

El *ramat*(ALDC, VI, 1283. El *ramat*)

L'enunciat designa la “reunió d'un cert nombre de caps de bestiar que es crien i es fan pasturar plegats” (DIEC); el nombre generalment pot ser gran (*ramada*, *ramat*, *serrana*, *ganao*), eventualment que va a la muntanya (*ramada*, *dula*), o més reduït (*escamot*, *escabot*, *rebui*, *punta*, *punteta*, *estallet*, *escarot*). Els significants més estesos són *ramat* (*ramada*), *rabera*, *ganao*, *guarda* i *escamot*.

Ramat (s. XIV) deriva de *ram* (< RAMUS ‘branca’) amb el suf. -at (< -ATU), indicador de gran quantitat (com *aiguat*, *llosat*), igual que *ramada* (s. XIV), format amb el suf. col·lectiu -ada (< -ATA); de ‘conjunt de branques’ s’ha passat a ‘conjunt de caps de bestiar’ “comparació ben natural entre gent que, al més sovint, eren alhora tant bosquerols com pastors” (DECat); der. dim. *ramaet* 137 (< *ramadet*). *Rabera* ha estat considerat procedent de l'àr. RABĀRIB, pl. de RABRAB ‘ramat’ (DECat), però Corriente no hi està d'acord, car ell partiria de **ramera*; var.: *arrabera* 143, amb pròtesi vocàlica originada per fonosintaxi (*la rabera* > *l'arrabera*); els dim. *rabereta* 149 i *raberol* 142, 152; *ramera* 164, per equivalència acústica B = M (no sembla que hagi d'haver influït *ramat*, ja que el mot usat en aquella població és *ganao* i *ganaet*). *Ganao*, var. de *ganado*, és un manlleu al cast. manxec i murcià (cf. *ALeCMan*, mapa 534), on és der. de *ganar* (< gòtic *GANAN ‘cobejar’) influït pel germ. W Aidanjan; *ganado* 180, de significar ‘guany, bens’ va passar a ‘ramat’ per la importància de la riquesa pecuària en l'economia primitiva (cf. llat. PECUNIĀ ‘riquesa en ramats’ → ‘diners’); der. dim. *ganaet* 155, 156, 164, 181. *Guarda* és un postverbal de *guardar* (< germ. WARDON, der. de WARD ‘acte de mirar amb els ulls’; veg. *PALDC*, V, mapa 660); der. dim. *guardeta* 75, 77. *Escamot*, d'origen incert, amb el der. *escamotada* 21, 32 (veg. *ramada*), coneix la var. *escabot* 1, 2, 7, 41, 61, 119, 120, congènere de l'oc. *escabòt*, que en podria ser el punt de difusió.

Els altres significants són de caràcter més local. *Escarot* 130-132, 137-139, 149, 184 és pres del fr. arcaic *eskiere*, que prové del fràncic *SKARA ‘destacament; colla’, que des de ‘escamot de gent armada’ va passar a ‘escamot de bestiar’. *Bestiar* (s. XIII) 95, 131, 132, 134, 138, 139 és un der. de *bèstia*, mot semiculte pres del llat. BESTIA, amb el suf. col·lectiu -ar (< -ARE), com *codolar*. *Dula* (s. XIV) 132, 134 prové de l'àr. andalusí ADDŪLA (cl. DAWLAH ‘torn’, per ex., de regar)

(Corriente) que, de ‘tanda’ va passar a ‘tanda en el pasturatge del bestiar’ fins a ‘ramat compost de caps pertanyents a diferents propietaris, que va a pasturar a muntanya’. *Serrana* 152 deu ser una reducció de (*rabera*) *serrana*, és a dir, el ramat més gran que va a la serra, a la muntanya (*serrana*, des del llat. tardà SERRA ‘muntanya’). *Manada* 83, 84, 177, 188 sembla un manlleu al cast.-arag. *manada* (s. XIV), més que un der. de *menar* (< MĬNARE ‘conduir un ramat’), car en les localitats occ. (177, 188) la pronúncia es *m[a]nà* (i no **m[e]nà*). Tenen la idea de ‘ramat petit’ mots com *estallet* 125, dim. de *estall*, deverbals de *estallar*, compost de *es-* (< EX-) i del llat. vg. TALEARE ‘tallar’ (der. de TALĒA ‘rebrot; esqueix’), com si diguéssim un tall, una separació del ramat; *punta* 123, 134, 149, 182, 184, der. del llat. PŪNCTA, com si fos una part petita, segregada del ramat gran (var. *punta de bestiar* 131, 138, *punta de ganao* 187, dim. *punteta* 182; der. dim. *puntadeta* 136); *rebui* 94 és la var. ribagorçana de *rebuig*, postverbal de *rebuir* (< REPŪDĪARE ‘rebutjar; refusar’), és a dir, ‘separat, tallat de la rabera’ (en benasquès el mot significa ‘ovella i cabrum febles que es queden en el poble sovint a cura dels infants’ [ap. DECat]).

Notem dos castellanismes més: *rebanyo* 165, 190, del cast. *rebaño* (ant. i dial. *rabaño*, potser < **ramaño*, com a possible der. de *rama*, com el cat.); *ranxo* 70, 71, manlleu al cast. *rancho*, der. de *rancharse* o *ranchear(se)* ‘allotjar-se’, que havia significat ‘allotjament militar’, després ‘grup nombrós’ i d'aquí ‘ramat’.

Finalment, l'alg. *masoni* 85 és un manlleu al sard ant. *masone*, on deriva de MANSIONE ‘estable, refugi per al bestiar’, ja en llat.

Des d'una perspectiva geolingüística, *ramat* i *ramada* s'estenen pel Principat i el ross., amb clapes de *escamot* (i *escabot*) centrat en ‘petit ramat’, mentre que *rabera*, *ganao* i *ramat* ocupen el val. (aquell, amb el tort.); *guarda* és propi del mall., *ranxo*, del men., i *manada*, de l'eiv.

La influència forana ha afectat *ganao*, *ranxo* i, probablement, *rabera*, del cast.; i també l'alg. *masoni*, del sard.

Són mots normatius *ramat*, *ramada*, *rabera*, *escamot* i *dula*, des del DG₁, 1932; *guarda*, des del DIEC₁, 1995.